

Öncü İşçi

Devrimci İşçi
Partisi'nin merkezi
yayın organı
Gerçek gazetesinin
ücretsiz ekidir
Sayı: 22
Ekim 2016

Darbeler karşısında işçi sınıfının tavrı ne olmalı?

İşçinin Programı'ndan:

Türkiye burjuvazisi, cumhuriyet tarihinin en demokratik dönemi olan 1960'lı ve 70'li yıllarda başta işçi sınıfı olmak üzere, bütün emekçilerin, gençliğin, Kürt halkının ve emekçi köylülüğün verdiği muazzam mücadele karşısında, başka kavşaklarda da yaptığı gibi, askeri müdahalenin kollarına sığınmıştır. 12 Eylül 1980'de kurulan zalim askeri diktatörlük, bir yandan işçi sınıfının iki on yıl boyunca elde ettiği kazanımları tırpanlarken, bir yandan da Türkiye'nin siyasi rejimini, burjuva düzenini rahatsız eden bütün hareketler karşısında polis tedbirlerine başvuran, kitlelere karşı durmaksızın şiddet uygulayan bir parlamenter sistem olarak yeniden kurmuştur. Aradan geçen üç on yıl boyunca Avrupa Birliği'ne uyum gerekçesiyle yasal çerçevede yapılan bütün değişiklikler büyük ölçüde göz boyama olarak kalmıştır. Bugün Tür-

kiye hâlâ hâkim sınıf iktidarının esas olarak polis gaddarlığı temelinde sürdürüldüğü bir ülkedir. Polis gaddarlığına askeriye'nin politikaya sürekli olarak karışması ve kritik dönemlerde ise boydan boya müdahale etmesi eklenince, Avrupa Birliği'nin 2004'te Türkiye'nin siyasi rejiminin demokratik haklar bakımından "Kopenhag Kriterleri"ne uygun olduğu yolundaki tespitin sadece ikiyüzlü AB taraftarlarını kandırabileceği belli olur.

Devrimci İşçi Partisi, başta işçi sınıfının örgütlenme ve mücadele konusundaki hakları olmak üzere, bütün demokratik mevzilerin savunucusudur. Demokrasi sorununa soyut bir haklar sorunu olarak değil, her zaman sömürülen, ezilen, horlanan kitlelerin kazanımlarının ilerletilmesi ve kurtuluşlarının yolunun açılması açısından somut biçimler olarak bakar. İşçi ve emekçilerin pratik

sendikalaşma hakkının olmadığı bugünkü rejimi "ileri demokrasi" olarak sunan sahtekârları teşhir etmek başlıca görevlerinden biridir.

İşçilerin, Kürtlerin, Alevilerin, kadınların, gençlerin, aydınların, azınlık gruplarının ve azınlık görüşlerinin kendi demokratik hakları için de, genel olarak hak ve özgürlükler için de verdiği mücadelelerin yanı sıra ve içinde yer almakla birlikte, Devrimci İşçi Partisi, en gelişkin burjuva parlamenter sisteminin bile burjuvazinin hâkimiyetinin bir biçimi olduğunu, başta işçi sınıfı olmak üzere emekçi ve ezilen kitlelere yorulmadan usanmadan anlatır. DİP'in hedefi, sermayenin kontrolündeki "hür" medyanın belirlediği bir düşünce ortamı içinde, paranın gücü sayesinde belirlenen milletvekili adaylarının yarıştığı "hür" seçimlere dayanan bir sistemin karşısına, gerçekten özgür kitlelerin kendi içlerinden, üretim ve mücadele ortamlarından seçecekleri konseylerin hâkim olduğu bir işçi iktidarını savunur (Devrimci İşçi Partisi Programı, Bölüm 7).

İşçinin Sözlüğü:

Eli sopalı parlamentarizm

Türkiye burjuvazisi "demokrasi"si ile övünüyor, ama siyasi hayatta şiddete sürekli olarak başvurmaktan kaçınmıyor. İşin bir yanı, parlamenter sistemin kendi içinde demokratik hakların uygulanması ile ilgili. İşçi sınıfı açısından en önemli örnekler demokrasinin ayrılmaz parçası olarak görülmesi gereken kazanılmış hakları. Mesela sendikalaşma hakkı, mesela grev hakkı. Bu haklar 1961 anayasasından beri bütün anayasalarda vazgeçilmez haklar olarak yer alıyor. Ama uygulanıyor mu? Hayır! İşçi sınıfının çok güçlü olduğu fabrika ve işyerlerinde patronlar daha da büyük patlamalar olur korkusuyla sendikalaşmaya çok fazla karşı çıkmayabiliyor. Büyük metal fabrikalarından birçok kömür madenine, Petkim ya da Tüpraş gibi güçlü enerji kuruluşlarından Türk Hava Yolları'na birçok işletmede sendika on yıllardır var. Ama başka birçok işyerinde bir sendikalaşmaya kalkışın, bakan hak hukuk tanıyan var mı?

İşçi sınıfının çok güçlü olduğu büyük işyerlerinde sendika var ama bu sefer de grev yok! Anayasa'da grev hakkı istediği kadar yer alsın, bir yasa maddesi hükümete ulusal güvenlik

ya da halk sağlığını tehdit eden durumlarda grevleri "erteleme" yetkisi vermiş ya, özellikle AKP hükümeti yıllardır önüne gelen grevi "erteliyor". 2015-16 yıllarında iki büyük grev gündeme geldi. Biri birçok büyük metal işyerinde, biri cam sektöründe. Her ikisi de "ertelendi". Neden tırnak içine alıyoruz "erteleme" kelimesini. Çünkü "erteleme" burada bir perde rolü görüyor. Aslında yapılan, grevi yasaklamak. Çünkü "erteleme" süresi sona erdiğinde işçi greve yeniden başlayamıyor. Yüksek Hakem Kurulu'na gitmek zorunda! Yani grev fiilen yasaklanmış oluyor.

İşçiler sendikalaşırken işten atıldıklarında çadır kurmaya, yürüyüş yapmaya, direnmeye kalkarlarsa, devlet sopayı eline alıyor ve işçiye saldırıyor. İşçiler grevleri yasaklanınca direnseler gene aynı şey oluyor. Yani parlamenter düzen işçiye birtakım haklar vaad ediyor. İşçi bunları kullanmaya kalkınca da dayak yiyor, gaz yiyor, yeri geldiğinde plastik ya da gerçek mermi yiyor! Hakları kullanmaya kalkışmazsanız demokrasi var! Haklarınızı kullanmaya kalkışırsanız dayak var. Eli sopalı parlamentarizm bu!

Askeri müdahaleler ve darbeler

15 Temmuz başarısız darbe girişiminden beri asıl konumuz darbeler. Ama önce eli sopalı parlamentarizmi ele aldık ki, patronların "demokrasi", "anayasa", "temel haklar ve hürriyetler", "insan hakları" gibi sözlerinin soyut, büyük ölçüde içi boş, koşullar elverdiğinde derhal sırt dönülebilen şeyler olduğunu bir kez daha hatırlayıp askeri müdahale ve darbelerle öyle yaklaşalım diye.

Mesela patronlar sınıfının siyasi partilerinden "demokratik rejim"e mutlaka sahip çıkmak gerektiğini söyleyip "biz her türlü askeri müdahaleye ve darbeye karşıyız" diyenler çoğunluktur. Yeminler ederler hakları ve hür-

riyetleri, demokrasiyi, parlamentoyu her koşulda savunacaklarına. İşçi sınıfı açısından meseleye yaklaşım farklı olmalıdır. Ordu içindeki oluşumlar, askerin siyasete müdahalesi, silah altındaki erlerin siyasi ruh durumu, bütün bunlar göz önüne alınmadan bütün darbeleri aynı kefeyle koymak, işçi sınıfının çıkarları açısından doğru değildir.

Aslında patronların partileri "her türlü darbeye karşıyız" derken yalan söylemektedirler. Burjuvazinin çıkarlarına uygun ve kapitalist düzenin devam ettirilmesini sağlayan darbelerle bütün tarih boyunca destek olmuşlardır. Ama halkın demokrasi ve parlamento-

ya olan inancını ayakta tutmak, onları burjuva siyasi düzenini sorgulamaktan uzak tutmak amacıyla demokrasi havarisi görünmeyi tercih ederler. Demek ki bizim işçi sınıfı için savunduğumuz bütün darbeleri kendi koşulları içinde değerlendirmek, meseleye soyut, genel geçer fikirlerle yaklaşmak yolundaki uyarımız aslında hâkim sınıfların davranışları incelendiğinde daha da büyük önem kazanmaktadır. Patronlar işlerine geleni savunacaklar, işlerine gelmeyene karşı çıkacaklar, ama işçi sınıfına ve emekçilere bütün darbelerle karşıyız fikrini aşılacaklar! Bu ne perhiz, bu ne lahana turşusu demezler mi insana?

Cumhuriyet döneminde askeri darbeler ve müdahalelere genel bakış

Cumhuriyet döneminde askeri darbeler ve müdahalelere bir bütün olarak göz attığımızda, bunların kendi aralarında çok önemli farklılıklar gösterdiğini görüyoruz. Öncü İşçi'nin son iki sayısında bu darbeleri teker teker ele almıştık. Şimdi bunlara hep birlikte bir göz atalım.

27 Mayıs 1960, 12 Mart 1971, 12

Eylül 1980, 28 Şubat 1997, 27 Nisan 2007, 15 Temmuz 2016... Görüldüğü gibi, Türkiye çok partili bir rejime geçelberi, on yılda bir neredeyse düzenli biçimde bir askeri müdahale veya darbe ya da bu yönde bir girişim yaşanmış. Arada atladıklarımız da var. 22 Şubat 1962 ve 20 Mayıs 1963 darbeleri olarak bilinen, Albay

Talat Aydemir'in liderliğindeki başarısız darbe girişimlerini ya da 9 Mart darbesi olarak bilinen ama 12 Mart tarafından kontrol altına alınan darbe planlarını bu listeye dâhil etmedik.

Bunun bir nedeni olmalı. Var. Türkiye burjuvazisi kendi düzenini kurmaya giriştiğinde işçi, köylü, emekçi halk sınıflarını dışlayarak

yaptı bunu. Bunun bedeli burjuva sınıfının halk kitleleri üzerinde iknaya dayalı bir hâkimiyetinin tam olarak kurulamaması oldu. Bu, zaman zaman, ordunun siyasi hayata müdahale ederek hükümeti değiştirmeye girişmesine veya doğrudan doğruya hükümeti kendi eline almasına yol açtı. Daha yalın söyleyelim: Koç'lar,

Sabancı'lar, Ülker'ler koşullar elverişli olduğunda parlamenter hükümetler eliyle yönettiler, ama köşeye sıkıştıklarında askeri müdahalelere yeşil ışık yaktilar, askeri hükümetlere destek verdiler. Askeri darbe ve müdahalelerin Türkiye'de sık sık gündeme gelmesinin esas nedeni budur.

Askeri darbe ve müdahale türleri

Ama bunun ötesinde değişik darbe ve müdahaleler arasında önemli farklar vardır. Cumhuriyet döneminin büyük etki yaratan darbe ve darbe girişimleri esas olarak dört grupta ele alınabilir:

1) Melez darbe: 27 Mayıs 1960. 1960 darbesi, çok çeşitli siyasi faktörlerin bir araya gelmesinin ürünüdür, ötekilere benzemez. Burada en azından üç ayrı faktör vardır. Birincisi, Adnan Menderes'in temsil ettiği tarım ve ticaret burjuvazisi ile yeni yükselmekte olan sanayi burjuvazisi arasındaki mücadele, birçok değişik toplum kesimini, belki en önemlisi öğrenci gençliği sanayi burjuvazisinin başını çektiği kampta toplamıştı. İkincisi, bir dizi subay 1952'de yaşanan halk ayaklanması sonrasında Mısır'da Nasır önderliğinde oluşan, 1958'de ise Irak'ta kralın devrilmesiyle sonuçlanan ilerici darbelerden esinlenmişlerdi. Üçüncüsü, ilk kez İkinci Dünya Savaşı'nda Nazilerle ittifak amacıyla örgütlenmiş olan yerli faşistlerimiz de 27 Mayıs hareketinden istifade ile kendi güçlerini arttırmayı umuyorlardı. Yani hem ilerici, hem gerici yanları vardı. Darbenin ürünü olan 1961 Anayasası'nın bazı ileri hükümler içermesi, özel olarak da grevi bir anayasal hak hâline getirmesi bunun bir sonucu olmuştur.

2) Sermayenin darbeleri: 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980. Bu darbeler, doğrudan doğruya işçi sınıfına ve onun müttefiklerine karşı darbelerdir. 1960'lı yıllarda Türkiye işçi sınıfı muazzam bir mücadelelilik sergilemiş, 1963'ten itibaren çok güçlü grevler yapmış, 1965'te Türkiye İşçi Partisi'ni (TİP) 15 milletvekiliyle meclise sokmuş, 1967'de Türk-İş'in uysal sendikacılığına karşı sınıf mücadelecilik sendikacılığı uygulayan Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nu (DİSK) örgütlemiş, 15-16 Haziran 1970'te ise DİSK'e yapılan saldırıyı 150 bin işçinin sokağa çıkması, barikatları aşması ve İstanbul'a iki gün boyunca hâkim olması sayesinde püskürtmüştür. 12 Mart bunlara yanıt olarak yapıldı. O dönemin bir bakanı "sosyal uyanış ekonomik kalkınmanın önüne geçti" diyerek askeri müdahalenin işçi sınıfı ve emekçilere daha fazla hak vermek için yapıldığını itiraf etti. Ama parlamenter rejime dönüldüğünde mücadeleler yine yükselmeye başladı. DİSK güçlendi, 1 Mayıs'lara yüz binler katıldı, birçok büyük grev yapıldı. 12 Eylül işçi sınıfı mücadelesini kesin biçimde bastırmayı amaçladı. Cuntanın başı Kenen Evren daha darbenin ilk günlerinde "bir başgarsonun ücreti benim maaşımdan yüksek" diye

şikâyet ederek, işçilerin haklarına göz diktiklerini itiraf etti. Vehbi Koç darbecilere destek mektubu yolladı.

3) Batıcı-laik sermayenin darbeleri: 28 Şubat 1997 ve 27 Nisan 2007. Öncü İşçi'nin geçen sayısında izah ettiğimiz gibi, Türkiye uzun zamandır sermayenin iki kanadı arasında siyasi (yani kansız) bir iç savaş yaşıyor. Sermayenin yeni yükselen kanadı eski hâkim kanada karşı İslamcı hareketi, yani önce Erbakan'ı, sonra da Erdoğan'ı destekleyerek kendi çıkarlarını hâkim kılmaya çalışıyor. MÜSİAD, TÜSİAD'a karşı mücadele veriyor. Ama TÜSİAD burjuvazisi kolay teslim olmuyor. Başka yollar tıkanmıştı. 28 Şubat 1997'deki müdahale Erbakan'ın koalisyon hükümetini düşürmek için yapıldı. Başarıya da ulaştı. Erbakan-Çiller hükümeti yerine bir ANAP-DSP koalisyonu kuruldu. Ama AKP'nin 2002'de iktidara geçmesinden sonra durum değişti. 27 Nisan 2007'de Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığını engellemek üzere verilen muhtıra ters tepti. Gül cumhurbaşkanı seçildiği gibi AKP muhtıra ertesinde yapılan seçimden büyük güç kazanarak çıktı. Cumhuriyet tarihinde ilk kez bir askeri müdahale yenilgiye uğratılmış oldu.

4) İslamcı burjuvazinin mücadelesinin aracı olarak darbe: 15 Temmuz 2016. Bu darbe bütün ezberleri bozdu. O güne kadar bütün darbelerin ordunun Kemalist ideolojiye bağlılığı dolayısıyla yapıldığı söylenir, darbeler bir ideolojiye bağlanarak bunların toplumsal mücadelelerin ürünü olduğu gizlenirdi. 15 Temmuz'da ise 2002-2013 arası koalisyon ortağı gibi el ele çalışan iki İslamcı hareketten biri, yani Fethullah Gülen cemaati, ötekini, yani AKP'yi ve onun lideri Tayyip Erdoğan'ı alaşağı etme girişiminde bulundu ve yenildi. 15 Temmuz'un başka hangi güçlerce desteklenmiş olduğu ancak zamanla ortaya çıkacak.

Bütün bu darbelerin bir ortak yanı var: bunlar ya ABD'nin aktif katkısı ile hazırlanıyor, ya da en azından darbeciler daha ilk andan ABD ve NATO'ya sadık kalma taahhüdü veriyor. 15 Temmuz da bu bakımdan bir istisna olmadı. Bilindiği gibi, darbecilerin kullandığı savaş uçaklarının yakıtı, İncirlik Üssü'nden havalanan tanker uçaklarla tedarik edildi. ABD'nin darbecilere hayırhah tavrının çeşitli belirtileri de medyada yer aldı. Demek ki, Türkiye'de darbeler bugüne kadar hep emperyalizm yanlısı güçler tarafından yapılmıştır.

İşçi sınıfının kurtarıcısı ordu olamaz!

Yukarıdaki ufuk taraması bize bir dizi gerçeği açıkça gösteriyor.

- Bütün darbeler aynı değildir. Ezberci biçimde hepsi aynıymış gibi davranmak yanlıştır. Ordunun bu darbe ve müdahalelerde oynadığı rol, doğrudan doğruya o dönemde toplumun içinde yaşanan çelişki ve çatışmaların, güç dengelerinin ve ittifakların etkisi altında biçimlenir. 1960-80 arası dönemde işçi sınıfı haklarını almak için büyük bir taarruz geçmiş olduğundan burjuvazi ordunun gücünü ona karşı kullanmıştır. 1990'lı yılların ortalarından itibaren burjuvazinin MÜSİAD'cı kanadı yükselişe geçince, TÜSİAD burjuvazisi orduyu ona karşı harekete geçirmiştir. Her darbe ordunun kendi içindeki düşüncelerin ya da komutanların kişisel tercihlerinin çok ötesinde mücadele eden büyük toplumsal güçlerin damgasını taşır. Dolayısıyla, bir askeri darbe ya da müdahale söz konusu olduğunda önce onun sınıf karakterine bakmak gerekir.
- Bugüne kadar Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bütün darbeleri, burjuvazinin tamamının ya da bir kanadının hedeflerini gerçekleştirmek üzere düzenlenmiştir. Yani hepsi hâkim sınıfın damgasını taşır. Bunlar bazen işçi ve emekçi sınıflara karşı yöneltilen bir silah gibidir, ba-

zen de burjuvazinin kendi içindeki mücadelelerin bir aracı. Ama bugüne kadar burjuvazinin kontrolü dışına çıkmış bir askeri müdahale olmamıştır.

- Bu bir tesadüf değildir. Ordu her sınıflı toplumda hâkim sınıfın özel mülkiyetinin ve üstünlüğünün korunması amacıyla var olan bir kurumdur. Kapitalizm bütünüyle yerleştikten sonra ordunun bir bütün olarak, yani emir komuta zinciri içinde burjuvaziye karşı kullanılabileceğini düşünmek ham hayaldir.
- Türkiye'de ordu sadece burjuvazinin bir hâkimiyet aracı değildir. Aynı zamanda ülkenin emperyalizmin çıkarlarına bağlanmasının bir kanalıdır. TSK, bir NATO ordusudur. Türkiye NATO'dan kopmadıkça ordunun NATO karşıtı bir eylemliliğe girmesi olanaksızdır. İşte bu yüzden ki bugüne kadar, as-

keri darbe ve müdahaleler kendi aralarında başka bakımlardan ne kadar farklılaşsa da, bu bakımdan aynıdır. Hep NATO'ya ve Batı'ya bağlılık taahhüdüne girerler.

Kısacası, işçi sınıfı burjuvaziye karşı verdiği mücadelede kurtuluşunu ordudan beklememelidir. Her kim şu ya da bu tehlikeden bizi ordunun koruyacağını, kurtuluşumuzu ordunun sağlayacağını söylüyorsa, ya yalan söylüyordur, sınıfı kasıtlı olarak yanlış yola sürüklüyordur; ya da kendisine öğretilen, kafasına çakılan birtakım düşüncelerin tutsağı olarak kalmıştır, dünyaya sınıf gözlüğü ile bakmayı henüz becerememektedir. İşçi sınıfının kurtuluşu kendi eseri olacaktır. Bu kurtuluşun aracı da burjuva düzeninin bir kurumu olan ordu değil, işçi sınıfının kendi örgütleridir, en başta da işçi sınıfının devrimci partisidir.

İşçi sınıfı ordudan ne bekleyebilir?

Bu demek değildir ki işçi sınıfı orduya küsmeli, sırtını dönmeli, onunla hiç meşgul olmamalıdır. Bu bütünüyle yanlış bir tavır olur. Yukarıda söylenenler ordunun bir bütün olarak ve emir komuta zinciri içinde burjuvazinin ve emperyalizmin çıkarlarına hizmetten kopmayacağıdır. Ama ordunun çeşitli kademelerinden insanlar için bu doğru değildir. Ordu da aynen bütün kurumlar gibi toplum içindeki mücadelelerden etkilenir. Erler sınıf mücadelesinden ilk etkilenecek olanlardır. Onlar zaten büyük çoğunluğuyla işçi ve köylülere oluşur. Dolayısıyla, işçi sınıfının ve emekçilerin büyük ölçekli mücadeleleri gündemi belirlemeye başlayınca kendilerini içgüdüsel olarak oraya yakın hissederler. Erlerin yanı sıra, henüz üretim süreci ya da devlet hiyerarşisi içinde katı biçimde yer almamış olan askeri okul öğrencileri de sınıf mücadelelerinden ve devrimci faaliyetlerden en kolay etkilenen kesimleri oluşturur.

Bu etkilene askeri hiyerarşide yukarı doğru çıkıldıkça azalır kuşkusuz. Astsubaylar sınıf taleplerine duyarlıdır, çünkü kendileri ordu hi-

yerarşisi içinde adeta bir kast sisteminin sıkıntılarını yaşarlar. Subaylar tarafından ezildikleri duygusu onları ilk fırsatta kendi durumlarını da iyileştirebilecek toplumsal ve siyasi güçlere yaklaşırlar.

Muvazzaf subaylar, hele hele generaller ve komuta kademesi işçi sınıfının mücadelelerine olumlu bakması en az mümkün olanlardır. Onlar için işçi ve emekçi kitlelerinin mücadeleleri, grevler, gösteriler, hele hele fabrika işgalleri, bir kamu düzeni sorunudur her şeyden önce. Korumakla görevli oldukları devletin karşısında bir tehdit olarak görürler bu tür eylemleri ve mücadeleleri. Ama bu demek değildir ki bazen üst kademe subaylar bile işçi sınıfı davasına kazanılmasın.

Kısacası, yapılması gereken açıktır. Burjuvazinin orduyu işçi sınıfının mücadelesini ezme yolunda seferber edememesi için sınıfın ordunun içindeki insanları, özellikle ve en başta erleri kendi mücadelesinin yanına kazanmaya çalışması gerekir.

Ordu içinde subayların bile büyük toplumsal mücadelelerden etkilenebileceğini söyledik. Demek ki

bazen emir komuta zinciri dışındaki darbe ve müdahaleler işçi sınıfının ve emekçilerin lehine olabilir. Bunun son dönemdeki en belirgin örneği Portekiz'de yaşanan 1974 darbesidir. Orta ve alt kademe subayların Portekiz'in Afrika'daki sömürgelerinde devam etmekte olan ulusal kurtuluş savaşlarında doğan bataklık durumuna tepkisinin ürünü olan darbe, kısa süre içinde ordu tabanında konsey tipi örgütlenmelerin yanı sıra aynı zamanda işçi sınıfı ve emekçiler arasında ciddi bir seferberliğe yol açmış, darbe kısa süre içinde bir devrime dönüşmüştür. Ne var ki, siyasi önderlik sorunları devrimin kazanmasını engellemiştir. Yine de bugün Portekiz'de olumlu ne varsa, bunda devrimin kazanımları önemli bir rol oynamaktadır.

Öyleyse işçi sınıfı için ordu konusundaki politikanın en önemli yönünü tekrarlayarak bitirelim: işçi sınıfı, mücadelesinin yükselişe geçtiği dönemlerde, üniforma içindeki genç işçi ve köylülerle el ele kurtuluşu doğru yürümelidir. Bu, işçi sınıfının iktidarı almasında her zaman en önemli noktalardan biridir.